

Vægterfamilien

En aften sad Major Selman, der nylig var bleven godsejer på Sjælland, i et selskab af musikalske venner i København, hvor han deltog i udførelsen af kvartetter og firstemmige sange. Man var silde kommen til aftensbordet, og tiden løb hastigt under den muntre samtale. Vægteren råbte ét. Majoren rejste sig for at gå til sit logi i hotellet, men standsede og lyttede forbavset. ”Det er da pokker til vægter, I har her i gaden!” – udbrød han – ”hvilken kraft i den dybe bas, som i en dommedags-basun!”.

”Han er også en kæmpekarl” – svarede værten i det musikalske selskab, den unge doktor Halden; – ”han holder to rasende svirebrødre på én gang i stive arme og sparker den tredie med det samme i rendestenen, og det med samme rolighed, som jeg tænder min cigar og sparker spyttebakken til sofaen. – Det så jeg forleden aften”.

”Det kan jeg ikke begribe” – sagde en anden af selskabet; – ”vor vægter her i gaden er jo en lille, spinkel fyr og har en fin, men nydelig stemme; han lukker tit porten op for mig, når jeg kommer silde hjem og har glemt min portnøgle; jeg kommer sjældent fra selskab før over ét og har tit med fornøjelse hørt ham råbe både to og tre”.

”Det må altså have været en anden” – sagde majoren – ”men den karl, der nu synger, kan jeg lide. Sådant en borgvægter gad jeg [nok] have på min gamle middelalderborg. Den smukke skik med vore vægtervers holder jeg af; kun måtte versene synges dæmpet og rent, men ikke skriges som sædvanlig. Musikken er i grunden fortræffelig. Her ligger den jo harmonisk udsat. – Lad os synge den!”.

Den firstemmige sang begyndte nu igen, og man mærkede ikke hvor silde det var, før vægteren råbte to. ”Nu skal det være alvor! – God nat!” –

afbrød majoren og greb sin hat, men standsede og studsede på ny ved vægterens sang. Det var ikke længere den dybe basstemme; det var en noget svag, men dejlig, næsten kvindelig altstemme, med det overordentligste udtryk, og sangen blev foredraget fuldkommen rigtig, således som den nylig var udført efter noderne af de musikalske venner.

”Enten har I en heksemester til vægter her” – udbrød han – ”eller jeres kæmpekarl har byttet post med en øvet operasanger”. I det samme lød der en hvirvlende vægterpibetrille på gaden. ”Der er spektakler!” – sagde majoren – ”nu godnat, mine venner! Den spas kan jeg tage med på vejen”.

”Vi følger dig til hotellet!” – sagde de andre, og et øjeblik efter stod de alle på gaden. Spektaklet var lige udenfor huset; det var en flok vilde svirebrødre, som gentog den forslidte drukkenboltvittighed at flytte skilte og slå lygter i stykker. Vægteren peb endnu; men pludselig standsede pibningen: Han var omringet og grebet af de vilde mennesker. ”Riv ham piccolofløjten af flaben!” – råbte en. – ”Slå ham for panden, den hund!” – skreg en anden. – ”Hæng ham på lygtepælen!” – Inden majoren og hans venner kunne komme den overvældede vægter til hjælp, hørte de et dæmpet slag, og vægteren lå under de rasende menneskers fødder på brostenene.

”Død og plage! Han er stendød!” – skreg en – ”Af sted, red jer, kammerater! – Der kommer ædru folk!” – I et øjeblik var den vilde svirebroderskare adspredt til alle sider. Vægteren lå stille på gaden og svømmede i sit blod.

Imidlertid var flere vægtre kommet til, og man ville bære gadens ulykkelige vægter til den nærmeste barberstue.

”Nej – ind til mig – her i stuen! – Jeg er læge” – sagde doktor Halden, som straks var ilet til og havde grebet den faldne vægters hånd – ”jeg skal straks sørge for ham og forbinde ham; han er ikke død – hans puls slår endnu”.

”Men hvad er dette!” – mumlede en af vægterne – ”det er jo ikke stærke Hans Jørgen”.

”Tys, stille!” – sagde en anden – ”det skal jeg siden forklare!”.

Ved undersøgelsen af vægterens sår befandtes det straks, at det voldsomme slag, han havde fået, dog var mere bedøvende end farligt; men man så tillige, at det ingenierte var nogen kæmpekarl af vægter, men en fintbygget og særdeles smuk ung kvinde med en rig, glinsende sort hårfylde under vægterhuen. Den lange vægterkittel hang som en sæk om hende og var forneden opfæstet næsten en halv alen.

Så snart hun slog de prægtige sorte øjne op og så sig iblandt lutter fremmede mennesker og under lægens behandling, syntes hun straks at mærke, at hendes køn var røbet, idet man havde blottet hendes hoved og hals for at aftørre blodet. Hun brast i heftig gråd og bad, man for Guds skyld ikke måtte angive det. Hun tilstod, at hun var stærke Hans Jørgens kone, og at hun i det sidste halve år, siden hendes mand havde haft feberen, ubemærket havde forrettet vægtertjenesten for ham hver nat fra kl. to, når der gerne var roligt i gaden, for at han kunne sove den halve nat og vinde kræfter til at hugge brænde hele dagen, hvorved han fornemmelig ernærede hende og de små; dertil var vægterlønnen alene alt for ringe. Når hun selv havde sovet den halve nat, kunne hun meget godt udholde at stå ved vaskeballen det meste af dagen og derved fortjene noget tilhjælp. –

Den simple, rørende måde, hvorpå hun omtalte sit forhold til mand og børn, og den undseelse og værdighed, hvormed hun tilhylede sit bryst og tilbageviste ethvert ubeskedent blik, vakte almindelig deltagelse. Hendes hele væsen og adfærd syntes også at stå langt over hendes ringe stand; og af lommen i den store vægterkittel var der udfaldet et bind af Racine¹ i originalsproget, tillige med en rulle noder. Det var netop den nysudkomne harmoniske behandling af vægtersangen. Hendes talestemme var overmåde smuk og dannet, dog var accenten noget fremmed og røbede, at hun ikke var indfødt dansk. På et spørgsmål derom tilstod hun, at hun var fransk af fødsel og havde fulgt sin mand herover i 1818 med de danske kontingenttropper². Han var kun korporal ved et rytterregiment, men var for en udvist kæk handling blevet officer. Den ære havde han dog måttet afslå; for som officer kunne han ikke strigle heste og hugge brænde, og som frue kunne hans kone ikke vaske for folk, og uden dette kunne gagen ikke strække til. De havde boet i fem år i Odense, efter at Hans Jørgens soldatertid var udløbet. Nu havde han i to år været vægter i København. De havde i de første halvandet år her lidt stor nød af sygdom og mangel; men siden de havde fundet på at skiftes med vægterposten, gik det godt både med helbred og arbejde, og de ville være meget lykkelige, hvis det kun således kunne vedblive; men skulle der nu aflægges rapport om sidste nats hændelser og manden få sin afsked, fordi han havde ladet konen besørge tjenesten i morgentimerne – var de brødløse og meget ulykkelige.

”Vær ubekymret, vakre unge kone!” – sagde majoren – ”derfor bliver vel råd!”. Hun bemærkede nu først majoren og fæstede forundret sine sorte

---

¹ Jean Racine (1639-1699), fransk tragediedigter

² En gruppe soldater, der er udset til at udføre specielle opgaver

øjne på ham, uden at forstå hvad han mente. Der blev imidlertid meldt, at den karet holdt for døren, som lægen havde bestilt. Vægterkonen var forbundet; dog lægen ville selv ledsage hende til hendes hjem. Majoren gjorde ham selskab. Vognen rullede bort og holdt, efter ordre, ved en kælder i Lavendelstræde. Der boede stærke Hans Jørgen. Man behøvede ikke at banke på. Ved vognens standsede rumlen udenfor kælderdøren var Hans Jørgen sprunget op af sit leje, hvor han, helt påklædt, havde slumret. Han åbnede kælderdøren og stod dødbleg i lygteskinnet, da han så sin kone, med forbundet hoved, i hans store vægterkittel blive hjulpet ud af vognen af to fremmede herrer.

”Du min Gud og Frelser!” – udbrød han – ”tænkte jeg det ikke nok, det ville tage sådan en ende! – Er du meget forslået? stakkels Jeannette! – ved disse herrer” – –

”Hun er uden fare, og vi ved besked!” – sagde lægen, inden konen kunne komme til orde, medens hun både af ham og den bekymrede mand blev ledet ned i den lave kælderstue.

Så snart Hans Jørgen havde hørt et par beroligende ord af sin kone, med en kort beretning om hvad der var hændt, og fået hende bragt til hvile, trådte han med stille rolighed hen for lægen og sagde: ”Tak, Hr. Doktor! Jeg skylder Dem meget – hvis det som De siger, ingen fare har med Jeannette. – I morgen skal jeg selv berette alting i min rapport – og så får jeg min afsked. – Det er i sin orden. – Det er ikke mere, end fortjent. – Det værste er, folk vil sige: Stærke Hans Jørgen var en slyngel – han lod sin lille stakkels kone våge og mishandles på hans post, medens han lå rolig i sin seng og sov. – Vorherre ved dog, jeg har kun sovet mådelig og har haft mere ondt end godt af den søvn, fordi det dog var uret, og jeg plagedes af angst for Jeannette. Men Gud ske lov og tak! nu er det forbi – bliver hun kun rask igen, skal hun aldrig mere våge for mig; men jeg vil våge alene for hende og arbejde både nat og dag, for at skaffe hende og børnene brød”.

”Vær ved frisk mod, Hans Jørgen!” – sagde lægen. – ”Det går måske ikke så strengt til, som han tror, og han bliver måske i tjenesten”.

”Nej, Hr. Doktor! Det vil jeg aldrig forlange; – jeg ved meget vel, med sådan en vægter kan ingen være tjent”.

”Jeg tror dog nok, jeg kunne være tjent med dig” – – tog nu majoren ordet. ”Kunne du have lyst til at være borgvægter på min herregård, hvis der blev sørget således for dig, at du med kone og børn kunne leve, uden at våge og arbejde over kræfterne?”.

Stærke Hans Jørgen spilede øjnene op, som om han hørte én evangelierøst fra Himlen, og stirrede, stum af forbavselse, på den fremmede herre.

”Jeg besøger dig inden jeg rejser hjem; så kan vi tale nærmere derom!” – tilføjede majoren og forlod kælderens.

Fjorten dage efter var stærke Hans Jørgen borgvægter på majorens herregård og boede med sin familie i en lille lejlighed i baggården. Den vakre unge kone var fuldkommen helbredet. Det var en fornøjelse at se hende blandt børnene; og man hørte hende ofte synge for dem med sin rene, klare altstemme. Stærke Hans Jørgen passede ordentlig sin dont, og de syntes meget lykkelige i den nye stilling. Dog bemærkede man, at der undertiden var noget, der trykkede dem; men derom ytrede de sig aldrig, og de undveg ethvert forskende spørgsmål derom.

Majoren opdagede snart, at stærke Hans Jørgen kunne bruges til mange andre ting end til borgvægter. Han skrev og regnede godt og læste gerne, også bøger i fremmede sprog, selv undertiden fransk for sin kone, som ikke havde glemt dette sit modersmål og efterhånden røbede en dannelse, der sædvanlig kun tilhører de højere klasser. Hans Jørgen var en dygtig skytte og forstod sig noget på forstvæsenet. Han ombyttede også snart, på majorens tilbud, sin borgvægterpost med en god skovfogedtjeneste på godset, hvorved han fik en nydelig bolig midt i skoven ved en indsø. Efterhånden kom både han og hans kone jævnlige op på gården; og skønt de bestandig holdt sig tilbage inden [for] de grænser, deres stand og stilling foreskrev dem, syntes dog skovfogden og hans kone snart ligesom at høre til familien.

En dag kom der en hestepranger til gården, som blandt flere gode heste havde en høj og stærk, men temmelig gammel hest i kobbelet, som han holdt i meget lav pris. Da Hans Jørgen beså hestene, for efter majorens ordre at vælge sig en af dem til skovløberhest, vrinskede den gamle grå hest og sprang ham i møde, og majoren så med forbavselse, at den kæmpestærke mand slog armene om hestens hals og græd som et barn.

”Hvad fattes dig!” – spurgte majoren. –

”Intet, kære herre! Men må jeg købe en hest til mig, så lad det være denne! Den har været rytterhest tilforn – den var med mig i Frankrig – og på den førte jeg Jeannette fra hendes hjem”.

Majoren føjede ham i dette ønske, og det blev en festdag i skovfogedhuset, da stærke Hans Jørgen sprang af hesten udenfor det åbne vindue, og Jeannette med et glædesskrik kendte den gamle rejsefælle og klappede dens sorte mule gennem vinduet.

Engang da majoren og hans frue uventet besøgte dem i skovfogedhuset, overraskedes de ved at se mand og kone trække den gamle rytterhest frem og tilbage udenfor huset, medens de klappede hesten med den ene hånd, og med den anden holdt fast på de to mindste børn, der sad jublende på dens ryg. Forældrene lo og græd på én gang under denne leg, men blev meget undseelige, da de overraskedes af majoren og hans frue.

”Vi er blevet børn med børnene og med denne gamle kammerat” – sagde Hans Jørgen – ”han kom så uventet til os igen og huskede os på gamle tider. Nu har vi fået lyst at rejse til Frankrig med børnene – det forstår sig, Hr. Major! Frankrig er der henne ved ledet – og så lærer vi børnene, hvorledes de skal sige: Guds fred! på fransk til bedstefader”.

”Så lever din fader endnu!” – sagde fruene til den lille skovfogedkone. – ”Du skriver ham vel jævnligt til?”.

”Vi har intet ord hørt fra ham i ti år” – sukkede Jeannette og brast i gråd. – For ikke at forøge hendes bedrøvelse, afbrød man denne samtale.

En forårsaften kom majoren og hans frue i deres jagtvogn forbi skovfogedhuset og så gennem det åbne vindue, at der glimtede lys i en bøgeløv-krans under loftet, som om der var gilde. Ingen havde mærket, at de holdt og steg af – og, da de trådte ind, så de Hans Jørgen ved det festlig prydede bord med alle børnene omkring sig; ved siden af ham sad en smuk, fremmed dame; men da de så nøjere til, var det Jeannette, der sad pyntet i en smagfuld silkekjortel. Jeannette løb undselig ud og kom kort efter tilbage i sin bondekonedragt. ”Det er vor bryllupsdag i dag, Hr. Major!” – sagde Hans Jørgen og skjulte sin bevægelse – ”så plejer Jeannette altid at fornøje mig med at klæde sig på fransk i en gammeldags stadskjortel, hun engang har fået. – Det er en grille, jeg har; og hun føjer mig deri af gammel kærlighed”.

Majoren og hans frue blev nu noget hos dem og deltog i den lille familiefest. Børnene jublede, især da de fik lov til at kalde på den grå hest, der straks efter stak hovedet ind af vinduet og fik brød af deres små hænder. Alle var de glade den aften; men i forældrenes glæde var der blandet en vemodig bevægelse, som de forgæves søgte at skjule.

Det var det tredje år i høst efter at vægteren stærke Hans Jørgen var bleven skovfoged på Major Selmans gods, at majoren havde foranstaltet et stort jagtparti for sine venner fra hovedstaden og omegnen. Blandt nogle fremmede herrer, som majoren forrige sommer havde gjort bekendtskab med på en baderejse, og som nu efter løfte besøgte ham på hans gods og deltog i dette jagtparti, var der en flandersk kulgrubeejer, chevalier Tournay. Det var en høj, aldrende mand med et mørkt, gennemfuret krigeransigt og en stor

skramme over panden; han bar en slags uniformsfrakke med et ordensbånd i knaphullet. Han havde for de fleste noget frastødende i sit stolte blik og strenge mørke væsen; men der var en kraft og bestemthed i hans hele adfærd, som imponerede. Han syntes ikke langt fra de tresindstyve år; hans hovedhår og mundskæg var isgråt; hans bevægelser var dog raske og livlige, og han var den forvovneste¹ og utrætteligste jæger. Han satte over grøfter og gærder i strakt firspring og sad som støbt i sin sadel. Han talte tysk og fransk, men blandede begge sprog besynderlig i sin tale. Han havde som frivillig tjent sig op til chef for et korps ridende jægere i Napoleons tre sidste felttog og havde fulgt kejseren på toget i Rusland. Han talte underholdende om sine erfaringer, dog uden at fremhæve sine egne fortjenester. Når nogen spurgte ham om, i hvilket slag han havde fået den dybe skramme over panden, afbrød han pludselig samtalen. Han havde været den store kejser hengiven og været blandt dem, der smerteligst følte afskeden, da Napoleon opgav kejsertronen og drog til Elba. Men da den detroniserede kejser brød sin afsigelsesed og kom tilbage i de hundrede dage, havde denne Buonapartes frie borgerlige chevalier, som han med en vis stolthed kaldte sig, ikke kunnet dele den almindelige begejstring for de hundrede dages helt; han havde harmet sig over det brudte kejserord og forholdt sig rolig på en kulgrubeejendom, han besad ved den belgiske grænse. Han talte bestandig med kold agtelse om bourbonnerne; men når Napoleons navn nævnedes, luede der en mærkelig ild i hans dybtliggende kulsorte øjne – hans store, rynkede pande blev et stykke højere, og hans hånd berørte uvilkårlig den lille strimmel silkebånd i hans knaphul. Napoleon havde selv givet ham Æreslegionens kors på valpladsen. Trods sin alder sang han endnu med liv og begejstring; han sang gerne Bertrands Afskedssang² til den store kejser, og da luede ilden i hans sorte øjne under vand.

Siden 1819 havde chevalier Tournay mest opholdt sig i Flandern og tumlet meget omkring i Tyskland og Danmark. Han forstod allerede temmelig godt dansk; men når han ikke straks blev forstået, røbede hans miner en så vild, opblussende hidsighed, at han syntes at kunne begå en voldsomhed mod det menneske, der blot spurgte om hans mening. For denne gamle iltre krigsmand havde majoren fået en særdeles interesse, og han følte sig mægtig tiltrukket af hans personlighed.

---

¹ ☞: Dristigste

² ☞: *General Bertrands Afskedssang: Bertrand var en fransk general, der ledsagede den styrkede kejser Napoleon i hans fangenskab på St. Helena fra 1815 og indtil hans død 1821:., jf. KB - Thomas Bredsdorff: Noter til M. A. Goldschmidt, Noveller og andre fortællinger, DSL 1995*

En dag, som jagten var allerbedst i gang i majorens skove, og den gamle æreslegions-ridder ret var kommen i ånde, standsede han pludselig sin jagthest og studsede, idet han med et fast blik stirrede på stærke Hans Jørgen, der som skytte fulgte jagtselskabet på sin rytterhest og nu just havde åbnet et led, man red igennem.

”Har den jæger været i Frankrig?” – spurgte den gamle krigsmand med et mørkt blik og skiftede farve.

Majoren, som kun havde hørt spørgsmålet, uden at bemærke den pludselige forandring i den gamles miner, svarede i munter tone, at hans skovfoged i årene 1817 og 18 havde været med de danske kontingenttropper i Frankrig og derfra medbragt en vakker kone, der sang som en engel og selv havde fungeret som vægter i København; hvorpå majoren i korthed og med hjertelig deltagelse meddelte ham deres historie i mandens vægtertid.

Den fremmede herre hørte i den højeste spænding derpå. ”Hvad hedder hans kone!” – spurgte han med standsende åndedræt.

”Jeannette” – svarede majoren og så med et muntert nik ned mod søen. – ”Hun lever højst lykkeligt med ham og er en fortræffelig moder. De har syv nydelige børn; der bor de!” – Med disse ord pegede majoren på skovfogedhuset med humlehaven ved den lille indsø, som de just nu red forbi.

Den fremmede herre standsede sin hest med et pludseligt ryk; han var i samme øjeblik af hesten og styrtede som rasende ind i huset. Da majoren og nogle af selskabet trådte derind, fandt de den gamle herre halvt afmægtig på en stol. Den lille skovfogedkone lå svømmende i tårer ved hans fødder og omfavnede hans sitrende knæ. Bondekonehuen var faldet af hendes hoved, og de lange kulsorte lokker rullede i deres rige fylde til hans fod.

Jeannette var hans datter. – Fra sit andet år havde hun været opdraget i sin afdøde moders familie og var først kommet i faderens hus efter at han var udtrådt af krigstjenesten. Hans Jørgen havde 1818, som simpel korporal, været indkvarteret på chevalier Tournays kulgrubeejendom i nærheden af den belgiske grænse. Trods sin underordnede stilling, havde den unge mand, der klædte sig fint og besad noget mere end almindelig dannelse, indtaget alle hjerter. Af faderen var han bleven behandlet venligt; ved sin smukke, kraftige basstemme var han blevet en velkommen deltager i de daglige musikøvelser i huset – og datteren havde hemmeligt forelsket sig i ham. Deres følelser for hinanden var gensidige; men ingen havde røbet dem med et ord. Først ved afskeden, da Hans Jørgen stod ved sin opsadlede hest i

alleen udenfor våningen¹ og skulle med en afdeling af kontingentkorpset drage ud af landet for stedse, var den gensidige følelse mellem de unge mennesker brudt frem i et lidenskabeligt favntag. Den stolte, hidsige æreslegionsridder så det og var bleven rasende. Han var styrtet mod datteren med dragen sabel; men stærke Hans Jørgen havde reddet hendes liv ved et greb om faderens arm, hvorved den truende sabel var faret tilbage og havde opridset ham hele panden. I samme øjeblik havde Hans Jørgen svunget Jeannette foran sig på sin sadel og sporet sin stærke jyske hest. Han var blevet hastig og ivrig forfulgt af den blødende chevalier og tre grubeværkskarle. Det blev et væddeløb på liv og død; men den grå hest sejrede. Inden forfølgerne kunne nå dem, var de i sikkerhed over den belgiske grænse. Samme smukke forårsaften lod Hans Jørgen sig vie til Jeannettes fader af en rejsende protestantisk præst. Alt hvad de siden havde hørt til Jeannettes fader var, at han havde ligget syg i seks uger efter hint sår og sit fald med hesten, nær ved grænsen, da han forfulgte dem. Han var blevet fuldkommen helbredet; men på tilgivelse og forsoning var der aldrig at tænke. –

Den gamle chevalier Tournay lå endnu halv afmægtig i stolen i skovfogedhuset med den grædende datter ved sine fødder. Hans ansigt var dødblegt, og hans øjne stirrede stift og uden sekraft på datteren. Da trådte Hans Jørgen ind i stuen, lige så bleg som den gamle; han knælede stille ved Jeannettes side og bøjede sit hoved, medens han lagde sin blottede rytterpallask² for den gamle herres fod. Alle syv børn flokkedes om gruppen og så nysgerrig på den fremmede mand, der stirrede stift på dem alle.

”Det er bedstefader!” – hviskede Hans Jørgen og greb et af de mindste børn ved hånden – ”bed ham tilgive eders fader og moder! Vi har gjort ham en stor, stor sorg”.

”Pardon, pardon for fader og moder! De skal aldrig gøre det mere!” – sagde den mindste af pigerne på fransk og kyssede den fremmede herres hånd.

Nu syntes hans øjne først at få synet tilbage, idet han fæstede sit blik på de dejlige børn omkring sig og hørte de bedende ord i modersproget af sin yngste datterdatter. Blodet kom tilbage i hans kinder; der styrtede en tårestrøm over hans furede ansigt. ”Pardon! pardon!” – udbrød han, idet han sprang op og omfavnede og velsignede dem alle. Børnene jublede. Glæden i skovfogedhuset var overvættes.

---

¹ ☺: Boligen

² ☺: En kraftig, bred ryttersabel med lige klinge

Chevalier Tournay blev en hel måned hos majoren og gik daglig til skovfogedhuset, hvor glæden og lyksaligheden nu ret havde hjemme. Han bosatte sig i København og besøgte hver sommer datter og svigersøn, der fremdeles levede lykkeligt i skovfogedhuset, hvor de til erindring om fortiden havde ophængt på væggen i glas og ramme de gamle, kære vægtervers, som havde grebet så betydende ind i deres liv. Når børnene fik deres aftenbrød, stak gerne den grå hest hovedet ind af vinduet og krævede sin del af deres taknemmelige hænder. De vidste nemlig af deres faders ytringer, at uden den havde næppe nogen af dem været til, og at deres fader og moder var redne til bryllup på den hest.

~~~~~